

BÜ-LEGATO Sunumu

Serdar Soydan, Neşe Ceren Tosun

17 Mart 2006 tarihinde Hisar Kısa Film Festivali'nin Gökkuşuğu Kısaları bölümünde AFM İf İstanbul Bağımsız Filmler Festivali'nin desteğiyle cinsel kimlik konusu üzerine konuşan kısa filmlerin gösterimleri yapıldı. Seçkide gösterilen beş filmin ardından BÜ-LEGATO tarafından bir sunum gerçekleştirildi.¹

Açılımı Boğaziçi Üniversitesi Lezbiyen Gey Araştırmaları Topluluğu olan BÜ-LEGATO, cinsel yönelim, azınlık ve kimlikler konusunda çalışmak, araştırma yapmak, konuşmak isteyen öğrencilerin bir araya geldiği bir topluluktur. Topluluk, kampüs içerisindeki tüm bireylerin cinsiyetçiliklerini (seksizm), karşı cinsiyetçiliklerini (heteroseksizm) sorgulatmaya çalışmak, kampüs içerisindeki gey, lezbiyen, biseksüel, travesti ve transseksüel bireylerin dayanışmasını, özgüven ve değer geliştirme süreçlerini kolaylaştırmak ve cinsel şiddet ve ayrımcılık gibi konularda çalışmalar yapmak ya da yapılan çalışmalara destek vermek gibi amaçları doğrultusunda 2006 yılında Mithat Alam Film Merkezi'nde iki sunum gerçekleştirdi. Bu sunumlar, tahmin edilebileceği gibi, tematik film okumalarıydı. İzlenen filmler çoğunlukla bir olgu olarak eşcinselliğe yaklaşımları açısından analiz edildi.

¹ BÜ-LEGATO'dan Neşe Ceren Tosun ve Serdar Soydan tarafından derlenmiştir.

“Öteki”

Bu sunumların ilki, 17 Mart 2006 tarihinde, Hisar Kısa Film Festivali kapsamında Öteyan başlığı altında bir araya getirilen beş kısa filmin gösteriminin ardından gerçekleşti. Gösterimlerin ardından, Boğaziçi Üniversitesi Lezbiyen Gey Araştırmaları Topluluğu'ndan Serdar Soydan ve Neşe Ceren Tosun “öteki” başlıklı bir sunum yaptılar.

Sunum ve beş kısa filmin izlenmesinden önce, Aykut Atasay'ın medyadaki travesti ve transseksüel kadın temsiliğini eleştirdiği *Travesti Terörü* (2005) adlı belgeseli izlendi. Filmin yaratıcıları olan Aykut Atasay ve Boysan Yakar ile travesti ve transseksüel görünürlüğü açısından, Türkiye özelinde var olan durumun analizinin yapıldığı ve bunun değişmesi için yapılması gerekenlerin, izlenilmesi gereken politikanın konuşulduğu kısa bir sohbet yapıldı.

Ardından daha önce İf! İstanbul Bağımsız Filmler Festivalinde “Gökkuşuğu”² başlığı altında gösterilen sırasıyla *Çaylaklar* (Yön: Nicolas Wackenbarth, 2004), *Arbede* (Vacarme, Yön: Arnauld Visinet, 2005), *Öpüşen Kaplanlar* (*Embrasser les tigres* Yön: Teddy Lussi-Modeste, 2004), *Morgöz* (*Black Eyed*, Yön: Ryan Cox, 2002) ve *Öl ya da Öldür* (*Kill or Be Killed*, Yön: Joshua Sanchez, 2004) adlı kısa filmler izlendi. Daha sonra yakın dönemde edebiyattan tarihe, sosyolojiden felsefeye pek çok farklı disiplinin araştırma alanına giren “öteki” olgusu üzerinden kurgulanan bir sunum yapıldı. Sunumu yaklaşık 60 kişi dinledi.

Sunumda öncelikle eşcinselliğin ötekiliğinden bahseden Serdar Soydan, “Pek çok festivalde eşcinsel temalı filmler bir başlık altında, farklı bir bölümde, farklı adlarla gösteriliyor nedense. Öteki Filmler, Gökkuşuğu Filmleri, Diğerleri, Öteyan... Neden sadece eşcinsel temalı filmler

² Festivalde yer alan Eşcinsel Biseksüel Travesti ve Transseksüel temalı filmler her yıl bu başlık altında gösterilmektedir.

“öteki”? Heteroseksüel bireylerin ilişkilerini anlatan filmler neden “öteki olmayan”? Bu bir tür ayrımcılık, dışlama, dışarı itme değil mi?” diyerek eşcinselliği sistem dışına iten, marjinalize etmeye çalışan heteroseksist algıya dikkat çekti. Pek çok eşcinselin kendisini farklı ve dışarıda hissetmesinin altında yatan bu algının filmlerde birer tema olarak karşımıza çıkmakla kalmayıp, filmlerin seçimi yahut filmlerin sınıflandırılmasında da ne denli etkin bir rol oynadığı sorunsallaştırılmıyordu.

Neşe Ceren Tosun ise öteki olarak kadını ele aldı ve “İzlediğimiz beş filmde de karakterler erkek. Dünya piyasasındaki durum da aşağı yukarı böyle... Uzun metraj kurmaca olarak ilk peşin şöyle on, on beş film sayabilirsek bile -ki onları da ancak konuya ilgili ve gündemi takip edenlerimiz sayabilir- kısa metraj hiçbir film yok neredeyse kadın eşcinselliğini anlatan. Kaldı ki durum bununla da sınırlı değil, eşcinsellik, biseksüellik, travesti ve transseksüellik erkeğe özgüymüş gibi algılanıyor, yoksa öyle mi? Kadınlar neden yok sayılıyor hep?” dedi. Tosun, eşcinsellik söz konusu olduğunda da ataerkil düzenin kendisini tekrar tekrar var ettiği üzerine gözlemlerini aktardı ve söz dinleyenlere bırakıldı.

Seyircilerden biri yaşlıların da öteki olarak tanımlanabileceğini söyleyerek “yine seyrettiğimiz filmlerle sınırlı olmayan, neredeyse tüm sinema sektörüne genellenebilecek bir başka dışlama... Ama konumuz içerisinde ele almak gerekirse -ki eşcinsellik konu olduğunda ayrı bir vahamet arz ediyor bu genelleme- yaşlı eşcinseller yok mu?” diye sorarak, “Sadece gençlere mi özgü travesti olmak? Biseksüeller yaşlanmaz mı hiç? Yaşlılar neden yok sayılıyor?” sorularının aşağı yukarı tüm filmlerde eksik, yanıtız kaldığını söyledi.

Dinleyicilerin bazıları ise Avrupa ve Amerika yapımı bu beş filmin aslında batının sanıldığı kadar rahat olmadığını ortaya koyduğunu söyleyip, batıyı kurtuluş olarak gören, “oralarda bir yere kapak atarsam hayatım kurtulur” diyenlerin yanığı içerisinde olduklarını belirttiler. Aynı şekilde mutlu, huzurlu bir batı varsa, mutlu, huzurlu bir

doğunun da kurgulanabileceği de söyleşi bölümünde ortaya konan fikirlerden biriydi.

Neredeyse salondaki herkesin söz aldığı, birlikte tartıştığı bir söyleşi gerçekleşti. Son olarak "Herkesin kendisine bir öteki yarattığı, ama yine herkesin, her an bir öteki olarak kurgulanabileceğinin bilincinde olmasının gerekliliği"ne dikkat çekildi.

"Aileye Açılmak"

12 Mart 2006 Çarşamba tarihinde "Ustaların İlk Filmleri" başlıklı seçme film gösterimi haftasında Fransız yönetmen François Ozon'un ilk uzun metraj filmi *Sitcom* (1998) filminin gösterimi gerçekleşti. Gösterimin ardından Boğaziçi Üniversitesi Lezbiyen Gey Araştırmaları Topluluğu'ndan Öncel Naldemirci ve İrem Bostancı yaklaşık 20 kişinin dinlediği ve katıldığı "Aileye Açılmak" konulu bir sunum yaptı.

Sunumun genel eksenini, eşcinsel bireylerin ailelerine "açılmaları" mevhumunun ve aile bireylerinin bu anı "değişikliğe" yaklaşımlarının filmdeki "aile yemeği" sahnesi üzerinden tartışılması oluşturdu. Söz konusu sahnede burjuva bir Fransız ailesinin kendi halindeki erkek çocuğu, ailesinin ve konuklarının önünde eşcinsel olduğunu açıklar. Masadaki herkesin bu açıklamaya yaklaşımı farklıdır; anne torun sahibi olamayacağı düşüncesine üzülür, konuklardan biri ise "eşcinsel ama sempatik" olan bir arkadaşından bahseder. Evin babası bu duruma tamamiyle kayıtsız kalırken belki de en doğru tepkiyi kız kardeş verir: "Bir eşcinsel, en nihayetinde bir eşcinseldir işte!" Bu sözler bir kayıtsızlığı işaret etmekten öte "eşcinsel olma" durumunun nedensiz ve açıklanamaz olduğunu vurgular.

Sunumun devamında, eşcinsel bireylerin ailelerine ve yakın çevrelerine açılma süreçlerinde filmde de gözlemlediğimiz tepkilere benzer tepkilerle karşılaşmaları tartışıldı. Toplumda özellikle baskın olan "ataerkillik" söyleminin dışladığı ve "dışarıda" kalmaya zorladığı eşcinselliğin, burjuva ailenin ahlak değerleriyle (özellikle nesli; dolayısıyla aile adını bir sonraki nesille beraber devam ettirme hırsı)

bu söylem çerçevesinde örtüşmemesi; dolayısıyla eşcinsel olma durumunun bastırılarak yok sayılması, hatta ötekileştirilmesi üzerine konuşuldu. Eşcinselliğin toplumda yok sayılmasından doğan ön yargıların da aile bireylerinin tepkilerinde ete kemiğe büründüğü ve "eşcinsel" in olumsuz bir sığara dönüştüğünün de altı çizildi. Eşcinsel birisinden bahsederken "O eşcinseldir ama çok iyi bir insandır." deme örneğinde de olduğu gibi.

Öte yandan, ataerkil düzenin burjuva aile ortamında kız çocuğu yok saymasına da film çerçevesinde değinildi. Kız evlat soy ismin gelecek nesillere taşınmasında etkisiz olduğu için kızın doğurganlığı filmdeki aile tarafından çok kale alınan bir durum değildir. Erkek evlat, eşcinselliğini açıkladığında annenin ilk aklına gelen şey torun sevececek, başka bir tabirle ailesinin devam etmeyecek olmasıdır. Ancak kızının da onu uyardığı gibi kızından bir torun sahibi olabileceği aklına gelmemiştir. Daha sonra kızın belden aşağısının felç olarak tekerlekli sandalyeye mahkûm olması ve buna bağılı olarak doğurganlığını yitirmesi aile tarafından "torun sahibi olma" konusunda mevzu bahis edilmemiştir. Bu bağlamda ataerkil sistem eşcinseli tanımadığı gibi kadını da önemsemez. Filmdeki baba figürüne gelince; baba aileyi yani "özel" olarak tanımlanan alanı kendi halinde bırakmış, bu alanın gerçekliğine kayıtsız kalmıştır. Sunum esnasında baba figürünün ele alınışına da değinilerek ataerkil düzenin "baba" gibi toplum içinde güç ve iktidar sahibi olmayanları (kadın, eşcinsel ya da "beyaz ırk"a dâhil olmayan erkek ve kadınları) düzenin dışına ittiğinden bahsedildi.

Serdar Soydan Kimdir?

1980 İstanbul doğumludur. Kazım Karabekir İlkokulu ve Ümraniye Anadolu Lisesi'nde okudu. Lisans öğrenimini Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema-TV bölümünde tamamladı. Halen Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde yüksek lisans yapmaktadır.

2003 yılında Metis yayınlarının Siyah-Beyaz dizisinden çıkan "Eşcinsel Kadınlar" adlı kitabı Cenk Özbay ile yayına hazırlamıştır.

Neşe Ceren Tosun Kimdir?

1983 yılında İstanbul'da doğdu. Acıbadem İlkokulu ve Galatasaray Lisesi'nde okudu. Halen Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde öğrenimine devam etmektedir. Sinefil yazardır.